

РЕФЛЕКСИВНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ГЛИБИННОГО СМISЛУ ПСИХОКУЛЬТУРНОГО КОДУ ЕКОНОМІКИ

Ірина РЕВАСЕВИЧ

Copyright © 2015

УДК 168.522

Iryna Revasevych
**REFLEXIVE SUBSTANTIATION OF DEEP SENSE
PSYCHO-CULTURAL CODE OF ECONOMICS**

Постановка проблеми. В епоху постіндустріальної спрямованості суспільного розвитку в умовах багатосуперечливого глобалізованого світу запорукою успішного економічного прогресу постає передусім людський капітал у контексті взаємодії світових культур. Сталі канони, закономірності і концепції розвитку, вироблені різноманітними науками, на сьогодні неможливо застосовувати однаково до людей, котрі проживають у різному соціокультурному оточенні. Це спонукає до критичного й комплексного аналізу вiдомих напрацювань людства, зокрема й економічних, а відтак – до творення психокультурного осмислення дійсності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Причиною активної уваги зарубіжних і вітчизняних науковців до вивчення та обґрунтування теоретико-методологічних аспектів взаємодії людини та економіки є спроби віднайти відповідні моделі економічної поведінки, які точніше відображають дійсність, ніж відома концепція А. Сміта [4; 13]. Економічній науці не вдалось виявити, дослідити і в комплексному, системному вигляді задіяти до економічних процесів і взаємин ті чинники, властивості та особистісні риси, котрі посідають визначне місце і відіграють лише їм притаманну роль в унікальній сфері взаємодії “людина – економіка”. Якими б різноманітними не були економічні знання, основним їх дискурсом у більшості досліджень був і залишається економічний матеріалізм. Як підкреслює український дослідник І.В. Буян, “класичній економічній теорії, на жаль, властивий антинауковий метод “вилучення” важливих людських чинників з економічного аналізу” [3, с. 40]. В останні роки прослідковується активна інтердисцип-

лінарна взаємодія економічної теорії з іншими суспільними науками, посилення антропоцентризму її окремих течій (традиційний і новий інституціоналізм) [5]. Адже прогнозувати чи моделювати економічний розвиток країни не можна без знань економічної культури, економічного менталітету, який постає як поєднувальна ланка між розвитком матеріальної цивілізації та духовним життям соціумів [16]. При цьому, як підкреслює Д. Ядранський, діяльність особи у виробничому докiллі настільки багатогранна, що виявлення і пояснення її численних зв’язків, закономірностей і функцій за допомогою виокремлено економічних, психологічних чи соціологічних методів видається неповним і вимагає використання міждисциплінарних підходів [25]. Відтак винятково важливим є завдання адекватного методологічного обґрунтування даної проблематики саме у психокультурному аспекті.

Мета статті полягає у здійсненні методологічної рефлексії основних наукових здобутків світової та вітчизняної економічної теорії у контексті вітакультурної парадигми (за концепцією А.В. Фурмана) задля дослідження психокультурної організації економічної сфери та обґрунтування глибинного смислу психокультурного коду економіки.

Вклад основного матеріалу дослідження й отриманих наукових результатів. Поняття “психокультура” запроваджене професором А.В. Фурманом у 2001 році “для пояснення до того незбагненого – органічно й змістовно безперервного – зв’язку між культурою як багатоманіттям моделей людської життєактивності і психологією як сферою мислєдіяльності всіх і кожного” [22, с. 7].

Психокультура – це не стільки психологічна культура і не стільки культурна психологія, тому що все це – спрощення; насправді – “це поєднання двох невидимих сфер – культурної і психодуховної та самоусвідомлення психіки у контексті етнонаціональної культури” [20, с. 154]. Між культурою і психологією існує тісний взаємозв’язок, тому що перша визначально організує суспільне життя людей, друга виробляє систему знань про групову поведінку та діяльність, а в підсумку робить співжиття громадян продуктивнішим і досконалішим за умов майстерного практичного використання цієї системи. Вказаний взаємозв’язок настільки органічний і безперервний, що дає підстави автору трактувати психокультуру як “певне історично зумовлене, динамічне, програмово-духовне налаштування великого чи локалізованого соціуму на той чи інший спосіб своєї життєактивності (у формах поведінки, діяльності, спілкування, вчинення), котрий забезпечує виживання, відтворення та оновлення психосоціальної вітальності окремих спільностей і груп, зокрема ідей, установок, цінностей, уявлень, норм і моделей діяння людей, національної ментальності та соціальної психіки загалом” [Там само, с. 91]. У подальших дослідженнях науковець виокремлює психокультуру як концентр вітакультурної методології, подає засадничі мислещими основних формовиявів, філософсько-методологічних вимірів, типів і детермінантів психокультури та окреслює змістовий формат останньої у ракурсі суспільної реальності, соціогуманітарної науки, навчальної дисципліни і соціальної практики.

Методологічною основою дослідження є *вітакультурна парадигма* у системі наукового пізнання, запропонована А.В. Фурманом, котра обстоює ідею конструювання довкілля на принципах розитковості, кватерності, типологізації, метасистемності та охоплює низку світоглядних універсалій [19; 21; 24]. У даному контексті економіка розуміється нами як цілісна – ковітальна і матеріально-духовна – соціокультурна сфера, котра існує у Вселенському просторі та розвивається за своїм власним часом [12; 14], а психокультура економіки витлумачується як надважливий пласт суспільної реальності, котрий передбачає досягнення економічного успіху завдяки врахуванню внутрішнього психодуховного світу кожної людини як універсуму

[15]. Задля кращого розуміння особливостей останньої нами здійснена спроба конкретизувати її сутнісний зміст як онтологічної реальності, феноменологічної даності, гносеологічної дійсності та ноуменальної сутності. Отож, **психокультура економіки** – це: 1) *особлива форма усуспільненого буття людей*, котра охоплює сукупність освоєних людьми певної культури відносин виробництва, розподілу, обміну і споживання товарів, тобто відповідну економічну поведінку осіб задля привласнення економічних благ; 2) *пласт суспільної реальності*, що містить набір вітапсихічно запрограмованих реакцій і дій певного народу, його психокультурний код, котрий актуалізує розвиток визначальних чинників економіки (земля, речовий капітал, робоча сила, знання) задля досягнення економічного успіху і накопичення практичного досвіду господарювання; 3) *система ідей, установок, очікувань, вартостей, уявлень*, спрямована на формування цінності економічних благ для вироблення психокультурного ідеалу економіки; 4) *сфера трансценденції*, котра передбачає самопродуктування вічних цінностей, формування адекватної економічної культури людства завдяки врахуванню внутрішнього психодуховного світу кожної людини як універсуму.

Філософи стверджують, що економічне буття – це буття людини, яке акумулює в собі основні форми її власної життєдіяльності. Воно розпочинається і повсякчас здійснюється на певному культурному фоні. У даному контексті культуру розуміємо як “систему інформаційних кодів, що закріплюють історично накопичуваний соціальний досвід, який постає стосовно різних видів діяльності, поведінки і спілкування (а значить, і щодо всіх породжуваних ними структур і станів соціального життя) як їх надбіологічних програм” [17, с.17]. Економіка, як зазначає Ніклас Луман, постає як підсистема соціальної системи. А кожна диференційована підсистема має власний код, завдяки котрому перекодує на свій лад всі зовнішні сигнали [2].

Значний науковий інтерес викликають існуючі концептуальні підходи до розкриття глибинного змісту поняття “коду” як *особливої інформаційної системи*. Для того щоб унаочнити і методологічно аргументувати наявність чотирьох кодуєчих систем в економічному середовищі нами створено мислещему (*рис.*).

1 – генетичний код

(передає і закріплює від покоління до покоління біологічні програми життєактивності)

4 – психокультурний код економіки

(ідеальне утворення, через яке здійснюється кодування психоформ найвищої духовної організації економіки і формування адекватної економічної культури людства загалом)

2 – соціокод

(посередництвом нього передається від покоління до покоління розвитковий масив соціального досвіду)

3 – культурний код нації

(унікальні культурні особливості, які передались народу від предків, дозволяють ідентифікувати культуру окремого етносу і виявляються через формат національної економічної ментальності)

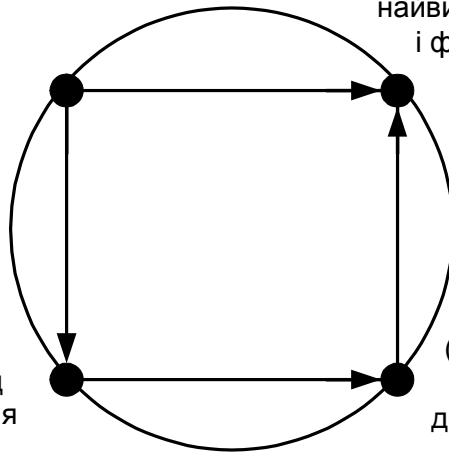

Рис.

Різновиди кодуючих систем економіки як ковітальної соціокультурної сфери

Передусім мовиться про *генетичний* (або біологічний) код людини, який “закріплює і передає від покоління до покоління біологічні програми” [17, с. 17] у вигляді ДНК і РНК. Адже “основною дієвою особою історії, а відтак і головним героєм загальної життєвої драми на Землі є людина” [23, с. 46]. Саме вона – сукупний носій економічної соціосистеми загалом, відтворювач економічного життя. Сучасний ринок містить не просто “економічних індивідів”, а багатомірних особистостей (метаістот) [18], життєзреалізування котрих відбувається в усіх сферах культуротворення.

Разом з генетичним кодом, як зауважує В.С. Стьопін, у людини існує ще одна кодуюча система – *соціокод*, посередництвом якого передається від людини до людини, від покоління до покоління розвитковий масив соціального досвіду. У процесі освоєння культури індивідом і формування його особистості смисли і значення, презентовані соціокодами, лише вибірково усвідомлюються людиною, а частково вона сприймає накопичений соціальний досвід несвідомо, орієнтуючись на взірці вчинків і дій інших людей, на задані їй вихованням соціальні ролі. Відтак “культура не зводиться тільки до станів суспільної та індивідуальної сві-

домості, пов’язаних з актами самосвідомості, але долучає до свого складу також соціально несвідоме, яке належить не до біологічного, а до соціального спадку” [17, с. 22]. Мовиться про несвідомі компоненти соціетальної психіки, котра, за концепцією О.А. Донченко, формовивляється як “позаперсональна система, яка містить дані не тільки відображувального характеру, а й наслідувально-перетворювального, регулятивного” [8, с. 68]. Саме вона “здатна зберігати на речовинному, інформаційному та енергетичному рівнях матеріального буття сукупність станів, властивостей, здібностей, форм поведінки, взірців реагування та інших процесів психічної прижиттєвої реальності навіть після смерті організму людини, що забезпечує родову пам’ять і наступність коду психічного життя між поколіннями, котрий специфічний для кожного окремого соціуму” [20, с. 18]. Відтак знання про соціетальні особливості народу формалізуються у своєрідній “карті”, яка за аналогією з геномом людини спричинює соціальну поведінку і надає підстави вести мову про конкретний ментальний код культури нації [1]. Адже, якщо соціум живе в умовах, що не відповідають його власному характерові, глибинній реальності, полю життєвої енер-

гії, інформаційно-енергетичному духовному забезпеченню, він дуже скоро загине як автономний суб'єкт світового діяння [10].

Найбільший інтерес для нас серед різновидів кодуючих систем економіки як ковітальної соціокультурної сфери становить саме *культурний код нації*. Культурний код – спосіб, яким конкретна культура членує, категоризує, структурує, оцінює світ, що оточує кожну людину, належну до певної національної спільноти. Коди культури, як зауважує В.М. Манакін, співвідносяться з давніми уявленнями людини і формують систему координат, яка містить і відтворює еталони культури, традиції, звичаї, поведінку та все життя певного національно-етнічного соціуму. Вони є своєрідними маркерами свідомості та підсвідомості, за якими упізнають належність до певної культури, ідентифікують її. Передусім – це мова, якою “говорить” культура, знаки, за допомогою яких вона себе виявляє [9].

У даному контексті доцільно оперувати поняттям “економічної ментальності”. Виокремлюючи “національну економічну ментальність” як “відповідну інтегральну соціо-психічну характеристику особливостей економічної життєдіяльності етносів, народностей, націй”, Т.В. Гайдай зауважує, що вона визначає специфічність інтересів, пріоритетів і мотивацій людей, що належать до певної національної культури, у сфері їхньої господарської діяльності. Цей тип ментальності відображає своєрідність бачення ними економічних відносин, зумовлює національний тип економічної поведінки. Національна економічна ментальність надає економічному розвитку націй стабільності, постійної відтворюваності господарської етики, звичок, звичаїв, традицій та інших елементів неформального інституційного середовища. Цими якостями забезпечується генетична спадкоємність досягнень історичного та національно-культурного розвитку людських співтовариств [5].

На нашу думку, саме завдяки згаданому глибинному конструкту економічної системи актуалізуються явища групової інтеграції з метою накопичення практичного досвіду господарювання, що спричинює формування ковітальної спільноти. Остання, будучи одним з елементів чотирирівневого інтерпретаційного шляху пізнання, означеного вітакультурною парадигмою (за А.В. Фурма-

ном), постає як “колективний суб'єкт відтворення і творення довкілля і самого себе” [20, с. 130].

За результатами наукових пошуків О.А. Донченко, “попри різні мови і ландшафти, інтерсуб'єктивний світ невербальних образів, знаків, символів, переживань, почуттів є спільним для всього людства. Це – свідчення того, що всі люди на землі мають спільну єдину (велику) душу і єдиний код життя – архетиповий” [7, с. 199]. Однак зазвичай вони, цитуючи далі українську дослідницю, як правило, “не усвідомлюють, що ними управляють архетипи, тобто ідеальні зразки і сюжети, моделі, що сформувалися впродовж історичного існування людства, до яких вічно тягнуться люди” [Там само, с. 200].

Ключовим компонентом аналізованої мислєсхеми є *психокультурний код економіки*, що розуміється нами як певне ідеальне (архетипове) утворення, посередництвом якого відбувається кодування психоформ найвищої духовної організації економіки і формування адекватної економічної культури людства загалом. Простір економічної культури – це інтеріоризація здобутків суспільного розвитку людиною, їх освоєння, привласнення і перетворення у внутрішньому психодуховному світі особистості. Вона формовиявляється через сукупність прогресивно-гуманістичних матеріально-духовних досягнень людей у різних сферах соціально-економічної діяльності. Уявлення про згаданий конструкт як про соціальну пам'ять суспільства тлумачиться як особлива мова цінностей, знання норм, вимог і санкцій, привласнення котрих пов'язує нові покоління людей з попередньою історією, дає їм змогу оволодіти досвідом та примножити його [11, с. 422–423]. Як зазначає С. Франк, “багатство культури спирається на багатство особи, багатство особистої свідомості не руйнується, а живиться багатством особи” [6, с. 215]. Відтак сенсом економічного розвитку є культурна людина, яка характеризується гармонійною єдністю комунікативних, розумових та організаторських здібностей, має високий рівень освіти, кваліфікації, економічної грамотності, прагне до повного зреалізування власного психодуховного потенціалу. Тому головна відмінність між людьми визначається за моральним аспектом, а не за географічними, етнічними, демографічними чи політичними ознаками [13]. При

цьому слід пам'ятати, що культура “має духовну основу, оскільки є продуктом творчої роботи духу над природними стихіями” [20, с. 12]. Однак у стані духовного звеличення, як зазначає Г.І. Горак, “досконалість людини вимірюється не її земними справами, а її здатністю підвестись до Абсолюту, відчути свою причетність до трансценденції” [6, с. 89].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. В епоху постіндустріальної стадії розвитку суспільства проблема дослідження особливостей взаємодії людини та економіки є досить актуальною. Усе частіше науковці звертають увагу на психологічні, соціологічні й культурні аспекти при розкритті сутнісного змісту власне економічних категорій, спираючись на теоретико-методологічні здобутки міждисциплінарних наукових підходів. У час прискореного розвитку ринкової економіки в умовах багатосуперечливого глобалізованого світу посилюється утвердження того факту, що головним чинником успішного економічного прогресу все ж таки є людський капітал, а психодуховні властивості особи сприятимуть успішному економічному зростанню, становленню економіки як цілісної соціокультурної сфери.

2. Формування економіки як матеріально-духовної соціосистеми у контексті вітакультурної парадигми (за концепцією А.В. Фурмана) означає перехід від безпосередніх економічних взаємозалежностей між людьми до ковітальних, опосередковано предметних, котрі водночас передбачають індивідуальну економічну незалежність, а потім – і до зв'язків, зумовлених власним розвитком і саморозвитком індивідів у культурі як Вселенському просторі-часі. У цьому змістовому форматі доречним постає розкриття сутнісних особливостей психокультури економіки як онтологічної реальності, феноменологічної даності, гносеологічної дійсності та ноуменальної сутності.

3. Розуміння культури як системи інформаційних кодів, що закріплюють історично накопичуваний соціальний досвід (за концепцією В.С. Стьопіна) дозволило виокремити й методологічно аргументувати, спираючись на юнгіанський “принцип кватерності”, наявність чотирьох кодуєчих систем

в економічному середовищі: *генетичного* коду окремої людини, *соціокоду* людства загалом, *культурного коду нації* та *психокультурного коду* власне економічної соціосистеми. Останній як певне ідеальне (архетипове) утворення на рівні наукової ідеї дає змогу виявити глибинний смисл економіки як цілісної ковітальної соціокультурної системи, гармонійно співмірної у вітакультурному просторі та історичному часі, здійснити кодування психоформ найвищої духовної організації економіки і формування адекватної економічної культури людства загалом, а відтак потребує подальшого теоретико-методологічного обґрунтування.

1. *Афонін Е. А.* Соціетальний чинник політичної модернізації [Електронний ресурс] / Е. А. Афонін, А. Ю. Мартинов // Український соціум : науковий журнал. – 2008. – № 3(26). – С. 110–123. – Режим доступу: <http://www.ukr-socium.org.ua>

2. *Болдырев Н. А.* Никлас Луман и экономическая наука / Н. А. Болдырев // Экономическая социология. – 2011. – Т.12, № 1. – С. 25–42.

3. *Буян І.* Біологічні, духовні, соціальні нужди як чинники економічної системи / Іван Буян // Психологія і суспільство. – 2014. – №3. – С. 38–56.

4. *Буян І.* Складові взаємозалежності і взаємодії людини та економіки / Іван Буян // Психологія і суспільство. – 2004. – №3. – С. 75–81.

5. *Гайдай Т.* Інституційна теорія: дослідження економічної ментальності [Електронний ресурс] / Т.Гайдай. – Режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/ekonomika/articles/Institutional_theory_research_of_economic_mentality_14443.pdf

6. *Горак Г. І.* Філософія : [курс лекцій] / Ганна Іванівна Горак. – К.: Вілбор, 1998. – 272 с.

7. *Донченко О.* Вступ до “архетипового менеджменту” / Олена Донченко // Психологія особистості. – 2012. – № 1 (3). – С.195–203.

8. *Донченко О.* Психологія трансперсональних конструктів / Олена Донченко // Психологія і суспільство. – 2001. – № 3. – С. 44–104.

9. *Манакин В. М.* Мова і міжкультурна комунікація : [навч. посіб.] / В. М. Манакин. – К. : Академія, 2012. – 284 с.

10. *Марусик Т.* Пан-господар як квінтесенція психокультури українців [Електронний ресурс] / Т. Марусик, В. Якуб'як // Дзеркало тижня. – 2011. – № 44. – Режим доступу : <http://www.dubrova.if.ua/pan-gospodar-yak-kvintesentsiya-psihokulturi-ukrayintsiv/>

11. *Мочерний С.* Економічна культура / С.Мочерний // Економічна енциклопедія: У трьох томах. – Т.1. – К.: Вид. центр “Академія”, 2000. – С. 422–423.

12. *Ревасевич І.* Культура та економіка, їхня взаємодія в історичному часі та вітакультурному просторі / Ірина Ревасевич // Вітакультурний млин. – 2007. – Модуль 5. – С. 39–42.

13. *Ревасевич І.* Особливості взаємодії людини та

економіки у представників різних культур / Ірина Ревасевич // Психологія і суспільство. – 2005. – № 3. – С. 39–52.

14. Ревасевич І. Психодуховні елементи економіки як соціокультурної системи / Ірина Ревасевич // Вітакультурний млин. – 2006. – Модуль 4. – С. 35–37.

15. Ревасевич І. Психокультура економіки і вітакультурна парадигма / Ірина Ревасевич // Вітакультурний млин. – 2010. – Модуль 11. – С. 14–16.

16. Руденко І.І. Ментальність і економічний успіх [Електронний ресурс] / І.І.Руденко. – Режим доступу: <http://cibs.ck.ua/rs/scien/spub/rudenko6.pdf>

17. Ст'опін В. Культура / В'ячеслав Ст'опін // Психологія і суспільство. – 2015. – №1. – С. 16–25.

18. Філософія економіки: Учеб. пособие для высш. учеб. заведений / Отв. ред. С.В. Синяков. – К.: Альтерпрес, 2002. – 384 с.

19. Фурман А. В. Ідея професійного методологування: [монографія] / Анатолій Васильович Фурман. – Ялта - Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 205 с.

20. Фурман А. В. Психокультура української ментальності: [наук. вид.] / Анатолій Васильович Фурман. – [2-е вид.] – Тернопіль: НДІ МЕВО, 2011. – 168 с.

21. Фурман А. Категорії вітакультурної методології як ефективний засіб аналізу і розв'язання складних проблем / Анатолій Фурман // Інститут експериментальних систем освіти (науково-дослідний): Інформаційний бюлетень. – Випуск 4. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – С. 4–7.

22. Фурман А. Рефлексивне обґрунтування концентрів вітакультурної методології / Анатолій Фурман // Вітакультурний млин. – 2009. – Модуль 10. – С. 4-12.

23. Фурман А. Система інноваційної освітньої діяльності модульно-розвивальної школи та її комплексна експертиза // Психологія і суспільство. – 2005. – №2. – С. 29–75.

24. Фурман А. Теорія освітньої діяльності як мета-система / Анатолій Фурман // Психологія і суспільство. – 2002. – № 3–4. – С. 20–58.

25. Ядранський Д. Людина у соціальному нормуванні праці / Дмитро Ядранський // Психологія і суспільство. – 2009. – № 3. – С. 123–128.

REFERENCES

1. Afonin E. A. Sociyetal'nyj chynnyk politichnoyi modernizaciyi [Elektronnyj resurs] / E. A. Afonin, A. J. Martinov // Ukrayins'kyj socium : naukovyj zhurnal. – 2008. – № 3(26). – S. 110-123. – Rjezhim dostupu: <http://www.ukr-socium.org.ua>

2. Boldyrjev N. A. Niklas Luman i ekonomicheskaja nauka / N. A. Boldyrjev // Ekonomicheskaja sociologija. – 2011. – T.12, № 1. – S. 25-42.

3. Bujan I. Biologichni, duhovni, social'ni nuzhdy jak chynnyky ekonomichnoyi systemy / Ivan Bujan // Psihologija i suspil'stvo. – 2014. – №3. – S. 38-56.

4. Bujan I. Skladovi vzajemozalezhnosti i vzayemodiyi ludyny ta ekonomiky / Ivan Bujan // Psihologija i suspil'stvo. – 2004. – №3. – S. 75-81.

5. Gajdaj T. Institutijna teorija: doslidzhennja ekonomichnoyi mental'nosti [Elektronnyj resurs] / T.Gajdaj. –

Rezhim dostupu: http://papers.univ.kiev.ua/ekonomika/articles/Institutional_theory_research_of_economic_mentality_14443.pdf

6. Gorak G. I. Filosofija : [kurs lekcij] / Ganna Ivanivna Gorak. – K.: Vylbor, 1998. – 272 s.

7. Donchenko O. Vstup do "arhetyпового menedzhmentu" / Olena Donchjenko // Psihologija osobystosti. – 2012. – № 1 (3). – S.195-203.

8. Donchenko O. Psihologija transpersonal'nyh konstruktiv / Olena Donchjenko // Psihologija i suspil'stvo. – 2001. – № 3. – S.44-104.

9. Manakin V. M. Mova i mizhkul'turna komunikacija : [navch. posib.] / V. M. Manakin. – K. : Akademija, 2012. – 284 s.

10. Marusik T. Pan-gospodar jak quintjesjencija psyhokultury ukrajinciv [Elektronnyj resurs] / T. Marusik, V. Jakubjak // Dzerkalo tyzhnja. – 2011. – № 44. – Rezhim dostupu : <http://www.dubrova.if.ua/pan-gospodar-yak-kvintesentsiya-psiokulturi-ukrayintsiv/>

11. Mochjernyj S. Ekonomichna kul'tura / S.Mochernij / Ekonomichna enciklopedija: U tr'oh tomah. – T.1. – K.: Vyd. cjentr "Akademija", 2000. – S. 422-423.

12. Revasevych I. Kul'tura ta ekonomika, yihnja vzayemodija v istorichnomu chasi ta vitakul'turnomu prostori / Iryna Revasevych // Vitakul'turnyj mlyn. – 2007. – Modul' 5. – S. 39-42.

13. Revasevych I. Osoblyvosti vzayemodiyi ludyny ta ekonomiky u predstavnykiv riznyh kul'tur / Iryna Revasevych // Psihologija i suspil'stvo. – 2005. – № 3. – S. 39-52.

14. Revasevych I. Psihoduhovni elementy ekonomiky jak sociokul'turnoyi systemy / Iryna Revasevych // Vitakul'turnyj mlyn. – 2006. – Modul' 4. – S. 35–37.

15. Revasevych I. Psihokul'tura ekonomiky i vitakul'turna paradygma / Iryna Revasevych // Vitakul'turnyj mlyn. – 2010. – Modul' 11. – S. 14-16.

16. Rudenko I.I. Mental'nist' i ekonomichnyj uspih [Elektronnyj resurs] / I.I. Rudenko. – Rezhim dostupu: <http://cibs.ck.ua/rs/scien/spub/rudenko6.pdf>

17. St'opin V. Kul'tura / V'jacheslav St'opin // Psihologija i suspil'stvo. – 2015. – №1. – S. 16-25.

18. Filosofija ekonomiky: Ucheb. posobije dlja vyssh. uchjev. zavjedjenij / Отв. rjed. S.V.Sinjakov. – K.: Al'tjerprjes, 2002. – 384 s.

19. Furman A. V. Ideja profjesijnogo mjetodologuvannja : [monografija] / Anatolij Vasil'ovich Furman. – Jalta - Tjernopil' : Ekonomichna dumka, 2008. – 205 s.

20. Furman A. V. Psihokul'tura ukrajins'koyi mental'nosti : [nauk. vyd.] / Anatolij Vasil'ovich Furman. – [2-е вид.] – Ternopil' : NDI MEVO, 2011. – 168 s.

21. Furman A. Katjegoriyi vitakul'turnoyi metodologiyi jak efjektyvnyj zasib analizu i rozv'jazannja skladnyh problem / Anatolij Furman // Instytut expjerymental'nyh system osvity (naukovo-doslidnyj): Informacijnyj bjuletен'. – Vypusk 4. – Ternopil': Ekonomichna dumka, 2004. – S. 4-7.

22. Furman A. Reflexyvne obgruntuvannja koncjentriv vitakul'turnoyi metodologiyi / Anatolij Furman // Vitakul'turnyj mlyn. – 2009. – Modul' 10. – S. 4-12.

23. Furman A. Systema innovacijnoyi osvitn'oyi dijaj'nosti modul'no-rozvyval'noyi shkoly ta yiyi kompleksna expertyza // Psihologija i suspil'stvo. – 2005. – №2. – S. 29-75.

24. Furman A. Teorija osvtn'oyi dijal'nosti jak metasytema / Anatolij Furman // *Psychologija i suspil'stvo*. – 2002. – № 3-4. – S. 20-58.

25. Jadrans'kyj D. Ludyna u social'nomu normuvanni praci / Dmytro Jadrans'kyj // *Psychologija i suspil'stvo*. – 2009. – № 3. – S. 123-128.

АНОТАЦІЯ

Ревасевич Ирина Степанівна.

Рефлексивне обґрунтування глибинного смислу психокультурного коду економіки.

Стаття презентує дослідження психокультурної організації економічної сфери у контексті вітакультурної парадигми (за концепцією А.В. Фурмана). Задля кращого розуміння особливостей психокультури економіки здійснена спроба конкретизувати її основний зміст як онтологічної реальності, феноменологічної даності, гносеологічної дійсності та ноуменальної сутності. Методологічна рефлексія психологічних, соціологічних й культурних наукових концепцій при розкритті сутнісного змісту власне економічних категорій дозволила розкрити глибинний смисл понятійного уявлення коду як особливої інформаційної системи. На основі запропонованої мислехеми проаналізована та аргументована наявність чотирьох кодуєчих систем в економічному середовищі: генетичного коду окремої людини, соціокоду людства загалом, культурного коду нації та психокультурного коду власне економічної соціосистеми.

Ключові слова: економіка як цілісна – ковітальна і матеріально-духовна – соціокультурна сфера; психокультура інноваційних соціосистем, вітакультурна парадигма, професійне методологування (А.В. Фурман), економічна культура; архетипові елементи людського Я; психокультура економіки, культура, генетичний код, соціокод, культурний код нації, психокультурний код економіки.

АННОТАЦИЯ

Ревасевич Ирина Степановна.

Рефлексивное обоснование глубинного смысла психокультурного кода экономики.

Статья представляет исследование психокультурной организации экономической сферы в контексте витакультурной парадигмы (по концепции А.В. Фурмана). Для лучшего понимания особенностей психокультуры экономики осуществлена попытка конкретизировать ее основополагающее содержание как онтологической реальности, феноменологической данности, гносеологической действительности и ноу-

менальной сущности. Методологическая рефлексия психологических, социологических и культурных научных концепций при раскрытии сущностного содержания собственно экономических категорий позволила раскрыть глубинный смысл понятийного представления кода как особой информационной системы. На основе предлагаемой мислехемы проанализировано и аргументировано наличие четырех кодирующих систем в экономической среде: генетического кода отдельного человека, социокода человечества в целом, культурного кода нации и психокультурного кода собственно экономической социосистемы.

Ключевые слова: экономика как целостная – ковитальная и материально-духовная – социокультурная сфера; психокультура инновационных социосистем, витакультурная парадигма, профессиональное методологизирование (А.В. Фурман), экономическая культура; архетипичные элементы человеческого Я; психокультура экономики, культура, генетический код, социокод, культурный код нации, психокультурный код экономики.

ANNOTATION

Revasevych Iryna.

Reflexive substantiation of deep sense psycho-cultural code of economics.

The article presents the research of psycho-cultural organization of economical sphere in the context of vita-cultural paradigm (by the concept of A. V. Furman). For a better understanding of peculiarities of psycho-culture economics accomplished an attempt to concretize its essential content as an ontological reality, phenomenological givens, epistemological reality and noumenal essence. Methodological reflection of psychological, sociological and cultural scientific concepts at the disclosure of the essential content actually economic categories allowed to disclose the deep meaning of the conceptual idea of code as a special information system. Based on the proposed think-scheme analyzed and argued the presence of four coding systems in the economic environment: the genetic code of separate person, socio-code of mankind in general, cultural code of nation and psycho-cultural code economic socio-system.

Key words: economy as an integral – co-vital material-spiritual – socio-cultural sphere; psycho-culture of innovative socio-system, vita-cultural paradigm, professional methodologization (A. V. Furman), economic culture; archetype elements of human Self; psycho-culture of economy, culture, genetic code, socio-code, cultural code of the nation, psycho-cultural code of economy.

Надійшла до редакції 20.08.2015.